

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКИХ АГРАРНИХ ТЕРМІНІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

М.Ю. КОЛЕСНИК, старший викладач,

E-mail: m.kolesnyk@ukr.net

ORCID ID: 0000-0003-2375-1432

О. С. ПРЕДКО, студентка магістратури,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: predko@gmail.com

Анотація. У статті розглянуто питання визначення терміну, актуальні проблеми і труднощі перекладу аграрних термінів, зокрема структурно-семантичний аспект. Особлива увага звертається на можливі варіанти та особливості перекладу аграрних термінів. Виявлено, що процес перекладу полягає у максимально точному підборі еквівалента або ж (якщо еквівалента не існує) в не менш точній його заміні з метою досягнення якомога точного перекладу, що відповідає структурі, змісту, та логічній послідовності оригіналу.

Ключові слова: термін, термінологія, терміносистема, сільське господарство, словник, сільськогосподарські тексти

Актуальність. У ході розвитку науки і виробництва відкриваються нові явища, виникають нові поняття, що позначаються іменуваннями особливого роду – термінами. Вивчення термінів постійно перебуває у сфері наукових інтересів як фахівців у галузі термінології, так і лінгвістів. Мова динамічно розвивається і реагує на всі зміни, що відбуваються в інших сферах життя. Сільське господарство в цьому випадку не є винятком. Аграрні терміни, як мовні знаки, становлять суттєву складову науково-технічних текстів і одну з головних труднощів їх перекладу з огляду на їх неоднозначність, відсутність перекладних відповідників (у випадку термінів-неологізмів).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема утворення і перекладу термінів займалися такі вчені, як В.В. Віноградов, Г.О. Вінокур, О.І. Смірницький, О.С. Ахманова та інші. Науковці досліджували специфіку перекладу термінів, їх види, етапи перекладу, основні вимоги до перекладача та перекладу в цілому. На сьогодні проблема перекладу складних аграрних німецьких термінів українською мовою є ще недостатньо дослідженою і вимагає вивчення різноманітних її аспектів.

Мета дослідження – проаналізувати особливості перекладу складних аграрних німецьких термінів українською мовою.

Методи. У процесі дослідження застосовано наступні методи: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація.

Результати. Дослідження термінологічної лексики спирається на визначення терміна. З приводу визначення терміну та вимог до нього в лінгвістичній літературі існують різні, не рідко протилежні точки зору.

Частіше за все терміном називають слово, словосполучення, або просто мовний знак, що репрезентує наукове поняття спеціальної, професійної сфери знань. Сутність мовної (а значить і термінологічної) номінації полягає в тому, щоб, відбиваючи у свідомості носіїв мови їх практичний і суспільний досвід, звертати факти позамовної дійсності в мовні значення. При цьому необхідно підкреслити, що терміноутворення являє собою процес вторинної номінації, результати якої є похідними за змістом чи морфологічним складом.

Задача перекладача полягає у вірному виборі того чи іншого прийому під час процесу перекладу, щоб якнайточніше передати значення будь-якого терміна. Головним прийомом перекладу термінів є переклад за допомогою **лексичного еквіваленту**. Еквівалент – постійна лексична відповідність, яка точно співпадає із значенням слова. Терміни, які мають еквіваленти у рідній мові, відіграють важливу роль при перекладі. Вони служать опорними пунктами у тексті, від них залежить розкриття значення інших слів. Наприклад: **der elektrische Ventilator** – електричний вентилятор, **die Maschine** - машина.

Одним з найпростіших прийомів перекладу терміна є прийом транскодування. **Транскодування** - це побуквенна чи пофонемна передача вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу. Наприклад, **der Laser** - лазер, **der Barometer** - барометр. При перекладі цим способом не слід забувати й про "фальшивих друзів перекладача" (таких, як **der Zentner** - пів центнера, **die Billion** - трильйон), транслітераційний спосіб перекладу яких призводить до грубих викривлень смислу.

Терміни також підлягають іншому лексичному прийому перекладу – **калькуванню** – передача комбінаторного складу слова, коли складові частини слова (морфеми) чи фрази (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови перекладу. Цей прийом застосовується при перекладі складних за структурою термінів. Наприклад: **die Ackerkrume** - орний шар.

Аграрна термінологія завжди була і є важливою складовою частиною в лексичному запасі німецької мови. На її утворення впливають різноманітні фактори. Кожна галузь людських знань використовує ті чи інші лексичні одиниці для забезпечення своїх потреб у необхідній кількості термінологічних лексичних одиниць [2].

У німецькій мові набули певного поширення термінологічні лексичні лакуни. Це, зокрема, такі лексичні одиниці, які можна розглядати в якості термінологічних лакун:

Getreide n. – зернові культури

Schlepper m. – трактор-тягач

Zapfwelle f. – вал відбору потужності

Kalkung f. – удобрення вапном

Подібно до англійської мови більшість німецьких термінологічних одиниць не мають особливостей при передачі лексичного значення.

Так, наприклад:

Auslassventil n. – випускний клапан

Einlassventil n. – впускний клапан

Bruttoertrag m. – валовий збір

Gräser pl. – злакові [2]

У німецькій мові термінологізми утворюють складні іменники. Шар складних іменників є досить чисельним. Такі іменники є надзвичайно характерними для німецької мови. Рід складних іменників залежить від основного слова. До цієї категорії іменників належать такі термінологізми, як:

Kornfrüchte pl. – зернові культури

Ackerkrume f. – орний шар

Drillmaschine f. – рядкова сівалка

Flächeneinheit f. – одиниця площі

Bodenbearbeitung f. – обробіток ґрунту

При вивченні термінології з механізації сільського господарства слід використовувати словничок термінів, що означають складові вузли певних сільськогосподарських машин німецькою мовою [2].

Der Traktor

der Rahmentraktor – рамний трактор

der Radtraktor – колісний трактор

der Kettentraktor – гусеничний трактор
der Halbkettentraktor – напівгусеничний трактор
der Halbrahmentraktor – напіврамний трактор

II

der Schlepper – трактор-тягач
der Kettenschlepper – гусеничний трактор-тягач
der Radschlepper – колісний трактор-тягач

III

Der Pflug
der Pflugkörper – корпус плуга
der Scharpflug – лемішний плуг
der Einscharpflug – однокорпусний плуг
der Mehrscharpflug – багатокорпусний плуг

Збагачення лексичної системи галузі, зокрема термінологічними одиницями, відбувається двома шляхами: утворенням нових одиниць, і набуттям уже існуючими словами нових значень, коли слово в актах повторної номінації отримує інакший денотативно-сигніфікативний зміст [6].

Терміносистема АПК відзначається великою кількістю термінів, що дають дефініцію поняттям, пов'язаним з використанням землі, наприклад, “земля” (das Land), “урожайність” (die Ergiebigkeit), “збір” (das Einsammeln), “ділянка” (das Feldstück) та ін. Вони позначають найбільш загальні поняття аграрної науки, що виникла задовго до її повноцінного становлення. Такі терміни – це модифікації первісного значення звичайних загальноживаних слів [6].

В мові сільського господарства важливе місце займають терміни, що вдруге опиняються в терміносистемі, набуваючи актуалізації внаслідок зміни економічної, соціальної чи політичної ситуації. Реанімували термінологічний зміст автохтонні віддієслівні іменники “наділ” (der Bodenanteil), “розподіл” (die Verteilung), “перепродаж” (der Weiterverkauf), “викуп” (der Rückkauf), “продаж” (die Absetzung), “торг” (der Schächer) [6; 7].

Слід зазначити, що у новому термінологічному середовищі вони вживаються разом із уточнюючим словом – прикметником “земельний” (Boden) або іменником “земля” (das Land), тому вони вже набули статусу термінологічних словосполучень, що зазвичай вживаються в сталому вигляді (“земельний наділ” (der Bodenanteil), “розподіл землі” (die Bodenverteilung), “фермер” (der Landwirt), “сільське господарство” (die Landwirtschaft)) [6].

Висновки і перспективи. Переклад термінів – дуже відповідальна задача для перекладача. Перекладач повинен враховувати те, що кожна мова розвивається самостійно: в ній діють власні мовні реалії, закріплені культурно-історичні реалії, з'являються нові реалії, які ще не мають еквівалентів на момент перекладу на інші мови. Але і попри це перекладачеві доводиться перекладати матеріали, що містять і такі термінологічні особливості, з якими він не знайомий. Для подолання труднощів, що виникають під час перекладу фахових, зокрема аграрних текстів, необхідно ґрунтовно аналізувати спеціальну лексику, вивчати її багатозначність, синонімію, антонімію, особливості словотворення, а також різноманітні скорочення, аббревіатури та власні назви, що простежуються у зазначених текстах.

Список використаних джерел

1. Даниленко, В. П. Русская терминология: опыт лингвистического исследования [Текст] / В. П. Даниленко. – М. :Издательство «НАУКА», 1977. – 246 с.
2. Кондратюк, С.Ю. Особливості вивчення англійської та німецької термінології з агрономії та механізації сільського господарства [Текст] / С.Ю. Кондратюк //

Вісник Житомирського державного університету. Вип. 39. Філологічні науки. – 2008, С. 203 –208.

3. Арутюнова, Н. Д. Истоки, проблемы и категории прагматики [Текст] / Н. Д. Арутюнова // Новое в зарубежной лингвистике. Переводы. М. : Прогресс, 1985. – Вып. 16 : Лингвистическая прагматика. – С. 26 – 27.

4. Дискурс у комунікаційних системах : [Зб. наук. ст.] [Текст] / відп. ред. С. П. Денисова. – К.: Вид – во Київ. міжнар. ун – ту, 2004. - 344 с.

5. Колеснікова, І. А. Лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні параметри професійного дискурсу: автореф. дис. д – ра філ. наук : 10.02.15 [Текст] / І. А. Колеснікова. – К. :Київ. нац. ун –т ім. Т. Шевченка, 2009. – 33 с.

6. Кравченко, Т. П. Термінологізована лексика у терміносистемі економіки АПК [Текст] / Т. П. Кравченко // Розвиток українського села – основа аграрної реформи в Україні : 272 Матеріали Причорноморської регіональної науково-практичної конференції професорсько-викладацького складу, м. Миколаїв 24 –26 квітня 2013 р. - Миколаїв : МНАУ, 2013. – С. 114 – 117.

7. Шевченко, І. С. К определению понятия дискурса в исторической прагматике [Текст] / И. С. Шевченко // Вісник ХДУ №435, Серія романо –германська філологія. – Х. : Харк. ун-т, 1999 – С. 150 – 153.

8. Ємельянова, Є. С. Морфологічна адаптація галліцизмів у сучасній українській сільськогосподарській термінології [Електронний ресурс] / Є. С. Ємельянова. – С. 134-136. – Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/>

References

1. Danylenko, V. P. (1977) Russkaya termynolohyya: opyt lnhvystycheskoho doslidzhennya [Russian terminology: experience of linguistic research]. Kyiv: NAUKA, 246.

2. Kondratiuk, S. Iu. (2008). Osoblyvosti vyvchennya anhliyskoyi ta nimetskoyi terminolohiyi z ahronomiyi ta mekhanizatsiyi silskoho hospodarstva [Features of the study of English and German terminology on agronomy and mechanization of agriculture]. Bulletin of Zhytomyr State University, 39, 203 – 208.

3. Arutiunova, N. D. Istoki, problemy i kategorii pragmatiki [The origins, problems and categories of pragmatics]. Moscow: Progress, 26 – 27.

4. Dyskurs u komunikatsiynykh systemakh [Discourse in communication systems] (2004). Kyiv: Vydavnytstvo Kyyvivs'koho mizhnarodnoho universytetu, 344.

5. Kolesnikova, I. A. (2009). Lnhvokohnityvni ta komunikatyvno-prahmatychni parametry profesiynoho dyskursu [Linguocognitive and communicative-pragmatic parameters of professional discourse]. Taras Shevchenko National University of Kyiv. Kyiv, 33.

6. Kravchenko, T. P. (2013). Terminolohizovana leksyka u terminosystemi ekonomiky APK [Terminologized vocabulary in the terminology of the economy of the agroindustrial complex]. Development of the Ukrainian village – the basis of the agrarian reform in Ukraine. The 272nd Materials of the Black Sea Regional Scientific and Practical Conference of the teaching staff. Mykolaiv, 114 – 117.

7. Schevchenko, I. S. (1999). K opredeleniyu ponyatiya diskursa v istoricheskoy pragmatike [To the definition of the concept of discourse in historical pragmatics]. Romano – Germanic Philology, 150 – 153.

8. Yemelianova, Ye. S. Morfolohichna adaptatsiya hallitsyzmiv u suchasniy ukrainskiy silskohospodarskiy terminolohiyi [Morphological Adaptation of Gallicisms in Modern Ukrainian Agricultural Terminology]. 134 – 136. Available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/>

**ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА НЕМЕЦКИХ АГРАРНЫХ ТЕРМИНОВ
НА УКРАИНСКИЙ ЯЗЫК
М.Ю.Колесник, О.С.Предко**

Аннотация. В статье рассмотрены вопросы определения термина, актуальные проблемы и сложности перевода аграрных терминов, в частности, структурно-семантический аспект. Особое внимание обращается на возможные варианты и особенности перевода аграрных терминов. Выявлено, что процесс перевода заключается в максимально точном подборе эквивалента или (если эквивалента не существует) не менее точной его замене с целью достижения наиболее качественного перевода, соответствующего структуре, содержанию и логической последовательности оригинала.

Ключевые слова: термин, терминология, терминосистема, сельское хозяйство, словарь, сельскохозяйственные тексты

**FEATURES OF TRANSLATION OF GERMAN AGRARIAN TERMS
INTO UKRAINIAN**

M.Yu. Kolesnyk, O.S. Predko

Abstract. The article deals with the definition, actual problems and difficulties of translation of agricultural terms, particularly in structural and semantic aspect. Special attention is paid to different variants and peculiarities of translation of agricultural terms. It reveals that the process of translation presupposes the accurate selection of equivalents or (if there are no equivalents) finding the most suitable word or word combination with corresponding meaning in order to provide the adequate translation which reflects the content and logic of the original term. The most important condition for achieving the adequacy of translation is to preserve the content accuracy of the translated units, ensuring absolute identity of concepts expressed by terms of the source language and the target language. The analysis indicates that a large number of common words acquire meanings, specific for agricultural areas, i.e. become specialized terms. To overcome difficulties that arise while translating specialized texts, it is necessary to provide thorough analysis of agricultural terms, study word-structure and methods of translation.

Keywords: term, terminology, terminological system, agriculture, dictionary, agricultural texts